

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний університет

ОСВІТНЬО – НАУКОВА ПРОГРАМА

«Географія»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 106 Географія
галузі знань 10 Природничі науки

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Херсонського
державного університету

Голова вченої ради ХДУ

(Володимир ОЛЕКСЕНКО)
(протокол № 12 від «15» серпня 2020 р.)

Освітня програма вводиться в дію з 2020 р.

Ректор Херсонського
державного університету

(Олександр СПІВАКОВСЬКИЙ)

(наказ № ___ від «02» листопада 2020 р.)

Херсон, 2020 р.

ПЕРЕДМОВА

Освітньо-наукова програма «Географія» підготовки докторів філософії з галузі 10 Природничі науки зі спеціальності 106 Географія, що реалізується у Херсонському державному університеті, являє собою нормативний документ, розроблений на основі Закону України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту» та Постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» та затверджений у встановленому порядку.

Розроблено робочою групою у складі:

Пилипенко І. О., доктор географічних наук, професор, декан факультету біології, географії і екології (гарант освітньо-наукової програми);

Мальчикова Д. С., доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії;

Давидов О. В., кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри екології та географії

Нападовська Г.Ю. – аспірант кафедр соціально-економічної географії

Рецензенти:

1. Топчієв О. Г. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної і соціальної географії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.
2. Мезенцев К. В. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
3. Немець Л.М. – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії та регіонознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1. Профіль освітньо-наукової програми 106 Географія

1. Загальна інформація	
Повна назва вищого навчального закладу та структурного підрозділу	Херсонський державний університет Факультет біології, географії і екології Кафедра соціально-економічної географії
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Доктор філософії Доктор філософії у галузі природничих наук зі спеціальності 106 Географія
Офіційна назва освітньої програми	Географія
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом доктора філософії, одиничний, 30 кредитів, ЄКТС. Термін навчання – 4 роки.
Наявність акредитації	Первинна акредитація
Цикл/рівень	НРК України – 9 рівень, FQ-EHEA – третій цикл, EQF-LLL – 8 рівень.
Передумови	Наявність ступеня магістра, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста
Мова(и) викладання	українська
Термін дії освітньої програми	4 роки
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/DDoctorants.aspx
2 – Мета освітньої програми	
Підготовка висококваліфікованих фахівців з географії ступеня доктора філософії в галузі природничих наук за спеціальністю 106 Географія, здатного до ведення власного наукового дослідження та здійснення науково-практичної діяльності у галузі географії, викладацької роботи у закладах вищої освіти.	
3 – Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))	10 - Природничі науки/ 106 «Географія» / фізична географія, геофізика і геохімія ландшафтів, біогеографія і географія ґрунтів, геоморфологія та палеогеографія, конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів, економічна та соціальна географія, географічна картографія, географічні інформаційні системи і технології, фотограмметрія та дистанційне зондування Землі (ДЗЗ). <i>Об'єкт вивчення та діяльності:</i> теорія і методологія географії;

	<p>просторові особливості процесів і явищ в ландшафтній оболонці Землі та її компонентах.</p> <p><i>Цілі навчання:</i> підготовка висококваліфікованих фахівців, які оволоділи сучасною методологією географії, які здатні самостійно вирішувати наукові завдання в сфері географії та представляти їх у вигляді закінченого наукового продукту.</p> <p><i>Теоретичний зміст предметної області:</i> теорія і методологія географії.</p> <p><i>Методи, методики та технології наукового пізнання:</i> загальнонаукові та спеціальні методи дослідження географічних явищ та процесів.</p> <p><i>Інструменти та обладнання:</i> класичні та сучасні інструменти збору та обробки первинної географічної інформації та роботи з джерелами та базами даних географічної інформації.</p> <p><i>Співвідношення обсягів загальної та професійної складових та вибіркової частини:</i> обов'язкові компоненти освітньо-наукової програми становлять 73,4 % (22 кредити), вибіркового компонента – 26,6 % (8 кредитів).</p>
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-наукова програма зорієнтована на підготовку науковців у галузі географії
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	<p>Проведення досліджень в галузі природничих наук за спеціальністю 106 «Географія».</p> <p>Ключові слова: фізична географія, геофізика, геохімія ландшафтів, біогеографія, географія ґрунтів, геоморфологія, палеогеографія, конструктивна географія, раціональне використання природних ресурсів, економічна та соціальна географія, географічна картографія, географічні інформаційні системи і технології, фотограмметрія, дистанційне зондування Землі</p>
Особливості програми	
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	<p>2310 Викладачі університетів та вищих навчальних закладів</p> <p>2433.2 Інженер з науково-технічної інформації</p> <p>2442.2 Географ, Географ (політична географія), Географ (фізична географія), Географ-економіст, Палеогеограф, Палеограф, Фахівець з міського та районного планування, Фахівець з розміщення продуктивних сил та регіональної економіки, Фахівець з управління природокористуванням</p>
Подальше навчання	Можливість отримання наукового ступеня доктора наук, зокрема, навчаючись в докторантурі.
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	<p>Консультавання та наставництво наукового керівника, провідних науково-педагогічних працівників під час виконання дослідницької роботи, публікацій, доповідей; самонавчання і самопідготовка; науково-дослідна робота; кафедральні наукові семінари; проблемно-орієнтоване навчання; навчання через практику. В умовах обмежень освітнього процесу передбачене дистанційне навчання із використанням е-платформ: Zoom, Skype, месенджерів тощо.</p>

Оцінювання	<p>Оцінювання здійснюється за національною («зараховано» \ «незараховано», «відмінно», «добре», «задовільно» «незадовільно») шкалою, шкалою ECTS (A, B, C, D, E, FX, F), 100-бальною шкалою. Оцінюються усі види аудиторної (поточний контроль, усні та письмові экзамени і заліки) та самостійної роботи (виконання творчих завдань), практика.</p> <p>Оцінювання виконання індивідуального плану наукової роботи здійснюється відповідно до якісних та кількісних показників роботи аспіранта (публікація наукових праць, участь у конференціях, пошук та робота з історичними джерелами, підготовка тексту дисертації тощо) та характеризується, як «з випередженням» / «повністю» / «частково» / «невиконаний».</p>
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності з географії, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 02. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК 03. Здатність розробляти та управляти проектами.</p> <p>ЗК 04. Здатність працювати автономно.</p> <p>ЗК 05. Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.</p>
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	<p>ФК 01. Здатність продукувати нові ідеї, цілісні знання та вирішувати комплексні проблеми у галузі географії в процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності.</p> <p>ФК 02. Здатність виконувати оригінальні географічні дослідження, досягати наукових результатів, які можуть бути опубліковані у авторитетних українських та закордонних наукових виданнях з географії та суміжних наук, зокрема включених до наукометричних баз, рекомендованих Міністерством освіти і науки України.</p> <p>ФК 03. Здатність до професійного збору первинної географічної та просторової інформації.</p> <p>ФК 04. Здатність до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації з різних типів та видів джерел, опрацювання наукової та методологічної літератури, зокрема, державною та іноземними мовами.</p> <p>ФК 05. Здатність виявляти та оцінювати нові джерела, зокрема, мережеві ресурси, як потенційну можливість для розширення бази географічних даних.</p> <p>ФК 06. Здатність критично осмислювати географічні процеси і явища з позицій традиційних та новітніх дослідницьких підходів.</p> <p>ФК 07. Здатність до застосування міждисциплінарного підходу для аналізу, інтерпретації та оцінювання географічних фактів та процесів.</p> <p>ФК 08. Здатність до філософської та наукової аргументації,</p>

	<p>володіння системним науковим світоглядом, соціальними навичками, необхідними для професійної діяльності, організації наукового дослідження та представлення його результатів.</p> <p>ФК 09. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти.</p> <p>ФК 10. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.</p>
<p>7 – Програмні результати навчання</p>	
<p>Програмні результати навчання (ПРН)</p>	<p>ПРН 01. Має та вільно оперує передовими концептуальними та теоретико- методологічними знаннями з географії, дослідницькими навичками і методами, достатніх для проведення самостійних наукових досліджень та здійснення професійної (викладацької) діяльності.</p> <p>ПРН 02. Вміє планувати та формувати методику проведення власного наукового дослідження для отримання якісно нових знань, компетентно вирішувати професійні питання усіх етапів і складових процесу наукового дослідження.</p> <p>ПРН 03. Знає традиційні та сучасні факти, концепції, школи, фундаментальні праці, глибоко розуміє теоретичні та практичні проблеми географічної науки, здійснює авторитетний огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів.</p> <p>ПРН 04. Знає та професійно застосовує навички пошуку та аналізу різноманітних джерел для здійснення власного наукового дослідження.</p> <p>ПРН 05. Вільно презентує та обговорює результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземними мовами, кваліфіковано відображає результати досліджень у наукових публікаціях, ефективно взаємодіє з науковою спільнотою, в тому числі міжнародною, з дотриманням принципів академічної доброчесності.</p> <p>ПРН 06. Вміє визначати та інтерпретувати традиційні та новітні джерела географічної інформації в контексті традиційних та сучасних концепцій географії.</p> <p>ПРН 07. Використовує традиційні та сучасні методи дослідження для формування нового географічного знання.</p> <p>ПРН 08. Демонструє здатність до використання спеціальних географічних дисциплін як інструменту формування нових знань.</p> <p>ПРН 09. Демонструє здатність організовувати освітній процес і викладання географічних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасних закладів вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення.</p> <p>ПРН 10. Має навички застосовувати інформаційні технології для обробки, аналізу та представлення результатів досліджень.</p> <p>ПРН 11. Демонструє здатність до саморозвитку і самоорганізації</p>

	евристичної та наукової роботи, критичної самоперевірки повноти та відповідності матеріалів дослідження встановленими законодавством України вимогам.
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	<p>Викладання дисциплін забезпечують науково-педагогічні працівники університету, які працюють на постійній основі та виконують необхідні умови для провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні: доктори наук, професори – 2; кандидати наук, доценти – 2.</p> <p>Кадрове забезпечення передбачає наявність наукових керівників, необхідної кількості науково-педагогічних працівників, які є активними дослідниками та потенційними рецензентами дисертації аспірантів, дотримуються норм академічної доброчесності та вживають заходів для виключення можливості їх порушення в академічному середовищі.</p>
Матеріально-технічне забезпечення	Навчальна база структурних підрозділів університету дозволяє проводити заняття з усіх навчальних дисциплін на задовільному рівні, приміщення відповідають встановленим вимогам. Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійне обладнання, наявні спеціалізовані лабораторії.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	<ol style="list-style-type: none"> 1) Доступ до Наукової бібліотеки та електронного архіву-репозитарію ХДУ, Е-бібліотеки, наукометричних баз даних Scopus і Web of Science, 2) комп'ютерна техніка університету підключена до адміністративної мережі університету і до Інтернету, Wi-Fi, 3) навчально-методичні комплекси дисциплін та силабуси в електронному та друкованому вигляді, програми практик, 4) підручники, посібники, періодичні видання за профілем аспірантів в електронному та друкованому вигляді. 5) Можливе користування сервісом перевірки текстів на плагіат та визначення рівня оригінальності – Unicheck <p>Аспіранти мають можливість апробації результатів наукових досліджень, публікуючи статті у фаховому географічному журналі «Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки» та беручи участь у щорічній Всеукраїнській науковій конференції «Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення» та інших наукових заходах, організованих випускаючою кафедрою.</p>
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	На підставі двосторонніх договорів між Херсонським державним університетом та закладами вищої освіти, науковими установами
Міжнародна кредитна мобільність	На підставі двосторонніх договорів між Херсонським державним університетом та закордонними закладами вищої освіти, зокрема, Поморською Академією (м. Слупськ, Польща) Краківським педагогічним університетом ім. Комісії Народної Освіти (м. Краків, Польща), Щецинський університетом (Щецин, Польща).
Навчання іноземних	Підготовка іноземних громадян не передбачена.

здобувачів вищої освіти	
----------------------------	--

1. Загальна характеристика освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії в галузі 10 Природничі науки зі спеціальності 106 Географія

Освітньо-наукова програма (ОНП) підготовки докторів філософії поширюється в Херсонському державному університеті.

Фахівець рівня *доктор філософії*

галузь науки *10 Природничі науки*

спеціальність *106 Географія*

освітнього рівня: *III (освітньо-науковий) рівень вищої освіти*

кваліфікації: доктор філософії в галузі природничих наук за спеціальністю «Географія»

з узагальненим об'єктом діяльності: *наука, вища освіта, сфера державного управління, бізнес, неприбуткові організації.*

з нормативним терміном навчання (денна форма): *чотири роки.*

Виконання освітньо-наукової програми є необхідною умовою успішної академічної підготовки фахівця кваліфікації доктора філософії за даною спеціальністю.

Програма встановлює:

- необхідний рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, здобутих особою і достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та методикою педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого повинні мати наукову новизну, теоретичне та практичне значення;
- нормативний зміст навчання в Херсонському державному університеті, обсяг та рівень засвоєння у процесі підготовки відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики доктора філософії в галузі природничих наук за спеціальністю 106 Географія;
- перелік навчальних дисциплін підготовки докторів філософії в галузі природничих наук за спеціальністю 106 Географія;
- форму проміжної та підсумкової атестації;
- термін навчання.

Програма призначена для сертифікації докторів філософії та атестації випускників аспірантури Херсонського державного університету. Успішне виконання особою ОНП є підставою для присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі природничих наук за спеціальністю 106 Географія.

2. Зміст освітньо-наукової програми

Освітньо-наукова програма передбачає такі складові:

1. Професійна теоретична підготовка, що забезпечує підвищення освітнього рівня за відповідною спеціальністю.

До складу теоретичної підготовки включаються:

– обов'язкові навчальні дисципліни (ОНД), які забезпечують підвищення професійної майстерності майбутньої викладацької та дослідницької діяльності;

– дисципліни за спеціальністю (106 Географія), призначення яких полягає у забезпеченні професійного освітньо-наукового рівня;

– дисципліни вільного вибору аспіранта дозволяють отримати додаткові знання, що підвищують їхній загальноосвітній рівень і поглиблюють знання у відповідних фахових спрямуваннях.

2. Професійна практична підготовка (аспірантська практика) дозволить закріпити отримані знання щодо викладацької майстерності на практиці.

3. Науково-дослідницька робота разом з теоретичною забезпечує відповідний освітньо-науковий рівень, необхідний для здійснення самостійної науково-дослідницької діяльності.

4. Підготовка та захист дисертаційної роботи, разом з теоретичною та практичною підготовкою, а також науково-дослідницькою роботою забезпечують відповідний освітньо-науковий рівень.

Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії та максимальний навчальний час за циклами наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

№	Цикли дисциплін	Навчальних годин	Кредитів
1.	Професійна теоретична підготовка	810	27
1.1.	Обов'язкові навчальні дисципліни	390	13
1.2.	Дисципліни за спеціальністю (106 Географія)	180	6
1.3.	Дисципліни вільного вибору аспіранта	240	8
2	Аспірантська практика	90	3
3	Науково-дослідницька робота	X	X
4	Підготовка та захист дисертаційної роботи	X	X
Разом		900	30

Перелік компонент освітньої програми та їх логічна послідовність

Перелік компонент освітньої програми

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові роботи, практики, атестація здобувачів вищої освіти)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти освітньої програми			
	Цикл загальної підготовки		
ОК 1	Іноземна мова	6	екзамен
ОК 2	Історія та філософія науки	4	екзамен
ОК 3	Сучасні освітні технології та наукова дипломатія	3	залік
	Цикл професійної підготовки		
ОК 4	Методологія дисертаційного дослідження і підготовки дисертаційної роботи в галузі природничих наук	3	екзамен
ОК 5	Сучасні концепції природничої і суспільної географії	3	диф.залік
ОК 6	Аспірантська практика	3	диф.залік
Загальний обсяг обов'язкових компонент:		22	
Вибіркові компоненти освітньої програми			
	Цикл загальної підготовки		
ВК 1	Дисципліни вільного вибору аспіранта	3	залік
	Цикл професійної підготовки		
ВК 2	Дисципліни вільного вибору аспіранта	5	екзамен
Загальний обсяг вибірових компонент:		8	
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ		30	

Орієнтовний перелік дисциплін вільного вибору аспіранта

Цикл загальної підготовки	Цикл професійної підготовки
1) Методика роботи з науковим текстом 2) Аналіз даних в проєктній діяльності	1) Організація суспільно-географічних досліджень та експедицій 2) Організація фізико-географічних досліджень та експедицій

2. Структурно-логічна схема освітньої програми

4. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в аспірантурі завершується захистом дисертації у постійно діючій / разовій спеціалізованій вченій раді, або наданням висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження у формі витягу з протоколу засідання випускаючої кафедри про рекомендацію до захисту дисертації.

Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії здійснюється відкрито та публічно постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

Дисертація – спеціально підготовлена кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису, яка має містити наукові результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для історичної науки, наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Дисертація виконується здобувачем особисто та без порушення вимог академічної доброчесності (академічний плагіат, само плагіат, фальсифікація, фабрикація).

Вимоги до дисертації та наукових публікацій здобувача наукового ступеня доктор філософії визначені чинним законодавством України.

6. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми

	ОК 1	ОК 2	ОК 3	ОК 4	ОК 5	ОК 6	БК 1	БК 2
ПРН 01		+		+	+		+	+
ПРН 02			+	+			+	
ПРН 03		+		+	+			+
ПРН 04				+				+
ПРН 05	+		+	+			+	+
ПРН 06					+			+
ПРН 07		+			+			+
ПРН 08				+	+			
ПРН 09					+	+		
ПРН 10			+	+				
ПРН 11				+		+		+